

**MARIENE MOLLUSKEN UIT HET OOSTELIJK DEEL VAN DE MIDDELLANDSE ZEE 16.
KOMT *HIPPONYX CONICUS* WERKELIJK VOOR LANGS DE KUST VAN ISRAEL?**

H.K. Mienis

Marine molluscs from the Eastern Mediterranean 16.

Does *Hipponyx conicus* really occur along the coast of Israel?

Three samples of the Horseshoe limpet *Hipponyx conicus* (Schumacher, 1817), a well-known Indo-Pacific species, are present in the National Mollusc Collection of the Tel Aviv University, which are supplied with locality data as if they have been found along the Mediterranean coast of Israel. However, in all these cases the data seem to be highly unreliable and a proof that *Hipponyx conicus* has established itself in the Eastern Mediterranean seems to be completely lacking.

Verzamelaars, die een passie hebben voor de perfecte schelp, blijken een gruwelijke afkeer te hebben voor een klein kapvormig slakje, dat dikwijls wordt aangetroffen op tropische schelpen uit de Indische en Stille of Grote Oceaan (Indo-Pacifische Oceaan). Het gebeurt wel eens dat na heel lang zoeken ze eindelijk een hand kunnen

leggen op een lang gekoesterde schelp, die in eerste instantie de maatstaf schijnt te halen om opgenomen te worden in de verzameling, maar die bij nader inzien een verstekeling blijkt te herbergen: *Hipponyx conicus* (Schumacher, 1817), familie Hipponicidae. Wanneer dit slakje voorzichtig verwijderd wordt, dan blijft tot grote

consternatie van de nieuwe eigenaar een onooglijk litteken in de vorm van een hoefijzer op de trofee achter. Soms kunnen tientallen exemplaren op een schelp aanwezig zijn en dan ziet de 'gastheer' er inderdaad nogal pokdalig uit.

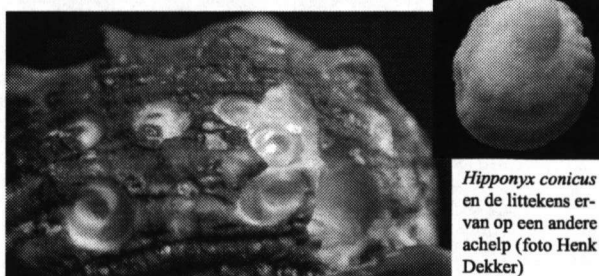
Deze *Hipponyx conicus* of Hoefijzerslak heeft een heel groot verspreiding in het Indo-Pacifische gebied en is ook een heel algemene verschijning in de Rode Zee. Als 'gastheer' - eigenlijk moeten we over basis spreken want *Hipponyx* heeft de schelp in principe nodig als een stevige ondergrond - kan elke schelp fungeren en zelfs stenen. We hebben namelijk niet met een parasiet te maken maar met een min-of-meer honkvaste slak, die zich niet alleen voedt met algen en detritus maar ook met de uitwerpselen van de 'gastheer'. Onder de soorten, die de Hoefijzerslak dikwijls als lifters ronddragen, behoren in de Rode Zee vooral soorten behorende tot de Strombidae, Conidae en ook de grotere *Cerithium*-soorten. Barash & Danin (1986: 120) rapporteerde de vondst van een exemplaar van *Hipponyx conicus* van de Mediterrane kust van Israël: Dor, tijdens het duiken op 1-2 m diepte, één exemplaar met resten van het lichaam, 30 september 1980 (TAU 19723). Dit exemplaar bevindt zich inderdaad in de 'National Mollusc Collection' van de Universiteit van Tel Aviv (TAU). Het is een juveniel exemplaar met een grootste diameter van 2.8 mm. Het exemplaar werd verzameld door S. Arkin en daarmee beginnen de problemen.

Op het tijdstip dat het exemplaar verzameld werd, was de verzamelaar een leerling in de hoogste klas van een middelbare school, die in 1980 een project uitvoerde op het gebied van de schelpen van de Middellandse Zee-kust. Hij had geen enkele ervaring met het verzamelen van mollusken, noch is hij later, na het inleveren van zijn verslag, verder gegaan met verzamelen. In de maanden dat hij het strandwerk uitvoerde, heeft hij de meest wonderlijke schelpen 'gevonden' waaronder *Noetia ponderosa* (Say, 1822), *Trachycardium egmontianum* (Shuttleworth, 1856), *Mercenaria mercenaria* (Linnaeus, 1758) en *Tellina radiata* (Linnaeus, 1758), vier soorten tweekleppigen van de oostkust van Noord-Amerika (Mienis, 2001: 36)! Deze wel zeer merkwaardige vondsten, die nooit bevestigd werden, en het feit dat een 2.8 mm grote, vrij levende *Hipponyx* al duikend zou zijn gevonden, wijzen er volgens mij op dat we hier met uiterst onbetrouwbare en hoogstwaarschijnlijk zelfs met valse verzamelgegevens te maken hebben.

In de TAU-verzameling ligt een tweede monster van *Hipponyx conicus* dat volgens het etiket in de Middellandse Zee zou zijn verzameld: Ashdod, op *Cerithium echinatum* Lamarck, 1822, op een diepte van 27 m, leg. A. Kaplan, 10 december 1954. In dit geval handelt het om drie juveniele exemplaren, die inderdaad afkomstig zijn van een *Cerithium echinatum* (Mienis, 2000).

Ook in dit geval rijzen er enkele problemen. Dit is de enige vondst van de 'gastheer' *Cerithium echinatum* in de Middellandse Zee. Het bewuste exemplaar vertoonde zeven grote hoefijzer-vormige littekens en in één van de holtes zaten de drie juveniele Hoefijzerslakjes; met andere woorden deze *Cerithium* heeft eens rondgekropen met een hele *Hipponyx*-kolonie op de buitenkant van zijn schelp. Dit is een heel gewoon gezicht in de Rode Zee maar zeer zeker niet in de Middellandse Zee. Sinds 1954 zijn ontelbare grote schelpen in de Middellandse Zee ter hoogte van Israël verzameld. Het meeste materiaal is door mijn handen gegaan op de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem of op de Universiteit van Tel Aviv, maar nooit heb ik een andere schelp gezien die 'besmet' was met *Hipponyx conicus*. Zelfs *Conomurex persicus* (Swainson, 1821), die in enorme hoeveelheden in de kustwateren gevestigd wordt, en die uitermate geschikt is voor aanhechting van *Hipponyx*, komt altijd zonder enige epibiont boven water. Ik betwijfel dan ook in dit geval de juistheid van de vindplaatsgegevens, vooral ook omdat de verzamelaar, A. Kaplan, indertijd ook materiaal in de Rode Zee verzameld heeft voor de TAU-collectie.

In de verzameling van Isaac ('Jitzchak') Yaron (1934-1985), die sinds kort deel uitmaakt van de TAU-collectie, bevindt zich een volwassen exemplaar van *Hipponyx conicus*, dat voorzien is van de volgende gegevens: op *Fusus*, Middellandse Zee (kust van Israël), leg. P.S. Tsurie, 23 januari 1971 (IY 1881). Dr. Tsurie woonde eerst in Nahariya, na zijn pensionering in Hadera, en was in 1969 één van de oprichters van de Israëlische Malacologische Vereniging. Hij verzamelde aanvankelijk alleen marien materiaal, later voornamelijk land-slakken. Het heeft meer dan 10 jaar geduurd om hem er van te overtuigen dat een verzameling zonder vindplaatsgegevens geen enkele wetenschappelijke waarde heeft. Helaas stamt monster # 1881 uit de beginjaren van zijn verzamelactiviteiten. Wanneer men om gegevens vroeg, dan werden die uit het hoofd aan de monsters toegevoegd. Het zal niemand verwonderen, dat hierbij heel veel fouten zijn gemaakt. Volgens mij zijn ook de begeleidende gegevens van het betreffende monster foutief. Vooral ook omdat monster # 1882 van dezelfde gegevens voorzien is. Dat monster bestaat uit een exemplaar behorende tot *Vexillum (Costellaria) pacificum* (Reeve, 1845), nog een bekende soort uit de Rode Zee, die nooit door iemand anders in de Middellandse Zee is gevonden.

Hipponyx conicus en de littekens ervan op een andere achelp (foto Henk Dekker)

Op basis van de huidige gegevens betreffende het voorkomen van de Hoefijzerslak *Hipponyx conicus* in het oostelijk deel van de Middellandse Zee, moet ik dan ook concluderen dat enig bewijs daarvoor tot nog toe ontbreekt.

Literatuur

- BARASH, A. & Z. DANIN, 1986. Further additions to the knowledge of Indo-Pacific Mollusca in the Mediterranean Sea (Lessepsian migrants). — *Spixiana*, 9(2): 117-141.
- MIENIS, H.K., 2000. An odd record of *Cerithium echinatum* Lamarck, 1822 from the Eastern Mediterranean. — *De Kreukel*, 36(7-8): 112.
- MIENIS, H.K., 2001. Mariene mollusken uit het oostelijk deel van de Middellandse Zee 4. Over het vermeende voorkomen van *Laevicardium flavum*. — *Spirula - C.B. Ned. Malac. Ver.*, 319: 36.

Adres van de auteur:

National Mollusc Collection

Berman Building

Department of Evolution, Systematics & Ecology

Hebrew University

91904 Jerusalem

Israël

E-mail: mienis@netzer.org.il